

УДК 37.8.81

КУЧАЙ Тетяна Петрівна,

доктор педагогічних наук, доцент;

КУЧАЙ Олександр Володимирович,

доктор педагогічних наук,

e-mail: tetyanna@ukr.net

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ

У статті розглядається формування мовленнєвих компетентностей майбутніх фахівців у ВНЗ. Реалізація методики формування професійної комунікативної компетентності студентів, майбутніх учителів української мови передбачає знання нових професійних термінів, передусім лінгводидактичних та використання системи засобів при вивченні мовознавчих, лінгво-методичних дисциплін.

Ключові слова: мовленнєві компетентності; майбутні фахівці; освіта; вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. Здійснювана в сучасній освіті перебудова у зв'язку із вимогами Болонського процесу висуває нові завдання до структури, організації та результатів навчання і виховання сучасної молоді. Метою навчального процесу у вищому навчальному закладі декларується особистісне зростання майбутнього фахівця. Особистість, незалежно від виду професійної діяльності, повинна характеризуватись достатнім рівнем мовленнєвого розвитку, котрий визначає загальний рівень розвитку свідомості і самосвідомості, когнітивних процесів і, найголовніше, обумовлює успішність в опануванні фаховими знаннями.

Аналіз останніх публікацій. значної уваги приділяють дослідженню мовленнєвої компетентності у професійній діяльності такі науковці, зокрема Н.Б. Завіниченко, Л.В. Любчак, С.С. Макаренко, О.І. Нещерет, Ю.А. Паскевська, І.О. Тяллева, Н.Ф. Шевченко, Н.М. Шацька.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва компетентність визначає потенційні можливості суб'єкта у створенні висловлювання, у здійсненні мовленнєвої діяльності. У структурі мовленнєвої компетентності відбувається засвоєння знання і перетворення їх на вивідне знання, а у структурі мовленнєвої діяльності - їх застосування. І між цими двома функціональними структурами існують тісний взаємозв'язок і взаємовплив, проте немає тотожності. Знання мовних одиниць та правил їх поєднання у висловлювання не визначають цілком успішності у здійсненні мовленнєвої діяльності та її оптимальних результатів. Таким чином, мовленнєва компетентність (як потенційне знання) та мовленнєва діяльність (як реалізація інтенцій із застосуванням знання) розглядаються умовно окремими структурами мовленнєвої організації суб'єкта [1].

Аналізуючи сучасну теорію і практику мовленнєвої підготовки майбутніх учителів, можна стверджувати, що ще недостатньо вивчено та розроблено теоретичні засади формування у студентів мовленнєвої компетентності.

Існує нагальна потреба опрацювання і поширення результатів відповідних досліджень і досвіду з цього напрямку в університетській освіті, об'єктивної оцінки пропонованих технологій навчання і вивчення можливих шляхів удосконалення якості професійної мовленнєвої підготовки випускників вищої школи.

Закономірно, що в цій ситуації необхідним є пошук нових рішень у царині професійної мовленнєвої культури майбутнього вчителя, вдосконалення механізмів, які регулюють якість його мовленнєвої діяльності.

До причин, що визначають актуальність зазначеної проблеми, слід віднести й соціальну ситуацію, зокрема, в загальноосвітній школі, де мовлення стає одним із найбільш мобільних чинників, спроможних впливати на учня.

А це спонукає до створення і реалізації науково обґрунтованої педагогічної системи, яка дає можливість забезпечити переведення існуючої загальнопедагогічної системи у якісно новий стан, оптимізувати зміст організації й управління процесом формування професійного мовлення [2].

До мовленнєвих компетенцій, належать:

- знання базових мовленнєвознавчих понять;
- здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане;
- здатність до мовленнєвої творчості;
- здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання в різних жанрах, виступати з повідомленням;
- здатність реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності;
- здатність до асоціативної мовленнєво-мислительної діяльності;
- уміння аудіювання, читання, говоріння, письма;
- гнучке вміння використовувати засоби рідної мови залежно від типу, стилю мовлення;

- навички красномовства;
- уміння редагувати власне та чуже мовлення;
- здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності [3].

Для виховання такої особистості потрібні відповідні педагогічні умови для організації навчання мови на комунікативно-діяльній основі. Це потребує належної підготовки фахівця його високої комунікативної компетентності, що включає:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка базується на знаннях про навколишній світ і життєвому досвіді індивіда;
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;
- уміння будувати висловлювання в різних стилях, типах і жанрах мовлення;
- володіння на високому рівні мовною та предметною компетенцією;
- знання дидактичної та лінгвістичної, комунікативної термінології;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій на виявлення і ви- правлення помилок різних типів у чужому мовленні;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії;
- здійснення навчальної комунікації за допомогою мовних засобів, які не уможливають реалізацію естетичної функції мови: презентують красу та багатство мови, її виразність, точність, логічність, доречність, акцентність;
- уміння здійснювати різні види аналізу текстів усіх стилів, продукувати навчальний і власний текст.

Реалізація методики формування професійної комунікативної компетентності студентів, майбутніх учителів української мови передбачає знання нових професійних термінів, передусім лінгводидактичних та використання системи засобів при вивченні мовознавчих, лінгво-методичних дисциплін, а саме: введення у навчальні плани лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін комунікативно-діяльсного спрямування, мовно комунікативна направленість навчальних програм, навчально-методичних комплексів, навчальних посібників, добір системи вправ і завдань комунікативно- діяльсного навантаження.

Висновки. В умовах Європейської інтеграції нинішня система освіти досягти такої мети може тільки внаслідок спрямування навчального процесу на формування комунікативної компетентності кожного студента, майбутнього вчителя, який передасть свої знання і вміння своїм учням, прийдешнім поколінням [4].

Список використаної літератури

1. Орап М.О. Мовленнєва компетентність і мовленнєва діяльність сучасної молоді [Електронний ресурс] / М.О. Орап // Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ». – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/183>.
2. Формування мовленнєвої компетенції викладача ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jvernjuk.blogspot.com/>
3. Причина Ю.В. Формування мовленнєвих компетенцій у студентів ВНЗ немовного профілю [Електронний ресурс] / Ю.В. Причина, Г.О. Руденко. – Режим доступу: <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
4. Мамчур Л. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах ВНЗ / Л. Мамчур // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 2. – С. 99–105.

References

1. Orap, M.O. (2016) Speech competence and speech activity of modern youth. *Ukrainian Journal «EDUCATION OF REGION»*. Retrieved 18 October 2016, from <http://social-science.com.ua/article/183>.
2. *Formation of speech competence of the teacher of high school*. (2016). Retrieved 18 October 2016, <http://jvernjuk.blogspot.com/>.
3. Prychyna, U.V., Rudenko, G.O. (2016). *Formation of speech competence in non-language profile of university students*. Retrieved 18 October 2016, <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>.
4. Mamchur, L. (2010). Formation of communicative competence of future primary school teacher in the conditions of university. *Problems of modern teacher*. 2, 99–105.

KUCHAI Tetiana,

doctor of pedagogical sciences, associate professor

KUCHAI Olexander,

doctor of pedagogical sciences

e-mail: tetyanna@ukr.net

FORMATION OF SPEECH COMPETENCE OF EXPERTS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

***Abstract.** In the article the formation movlenevyh competencies of future professionals in the universities. Implementation methods of forming professional communicative competence of students, future teachers of Ukrainian language involves knowledge of professional terms, especially linguodidactic and use of tools in the study of linguistic, linguistic-methodological disciplines.*

Speech competence determines the potential of the subject to create statements in the implementation of speech activity. The structure of speech competence is the assimilation of knowledge and transform them into knowledge-outs, and the structure of the speech - their application. And between these two functional structures are close relationship and mutual influence, but no identity. Knowledge of language units and the rules of their combination in expression not quite define success in the implementation of speaking and its optimal results. Thus, language competence (as a potential knowledge) and speech activity (as implementation intentions with the use of knowledge) conventionally considered separate entities the subject of speech

In terms of the European integration of the current education system can achieve this goal only by directing the learning process for the formation of communicative competence of each student, future teacher who transmit their knowledge and skills to their students, future generations.

Key words: spoken competence; future experts; education; higher education.

*Одержано редакцією 14.07.2016
Прийнято до публікації 24.07.2016*